

KAPSAYICI SPOR AVRUPA MÜDAHALE MODELİ

HERKES İÇİN KAPSAYICI SPOR
PROGRAMLARI VE AKTİVİTELERİ
NASIL UYGULANIR?

Co-funded by
the European Union

ERASMUS-SPORT-2022-SCP Project N° 101090055

Tarafından koordine edilmiş,

KIRIKKALE
ÜNİVERSİTESİ

işbirliğinde tamamlanmıştır.

Co-funded by
the European Union

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. Belirtilen görüşler ve fikirler sadece yazara (yazarlara) aittir ve Avrupa Birliği'nin ya da Avrupa Eğitim ve Kültür İcra Ajansı (EACEA)'nın görüşlerini ve fikirlerini yansıtmamaktadır. Avrupa Birliği ya da EACEA yazarın görüşlerinden sorumlu tutulamaz.

EU JOIN US Müdahale Modeli © 2024 telif numarası: CC BY-NC-ND 4.0. Bu telifin kapsamını görüntülemek için şu adresi ziyaret ediniz: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

İÇİNDEKİLER

1. EU JOIN US'a Giriş

2. Avrupa'da Kapsayıcı Sporların Geçmişi

3. Kapsayıcı Sporun Gelişimi ve Mevzuat Çerçevesi

Down sendromlu bireylerin spor yapma hakkı

BM Engelli Hakları Sözleşmesi

Avrupa Düzenlemelerinin Karşılaştırmalı İncelemesi

Yeni İspanyol Spor Yasası: 30 Aralık tarihli ve 39/2022 sayılı Spor Yasası

4. Zihinsel Özel Gereksinimli Bireyler için Spor Uygulamalar

Doğrudan faydalar ve hayatın diğer alanları üstündeki etkisi

Kapsayıcı spor uygulamalarını engelleyici ve kolaylaştırıcı etkenler

Down sendromlu ve zihinsel özel gereksinimli bireyler için kapsayıcı sporu teşvik eden unsurlar

5. Kapsayıcı Spor: Tanımı ve Temel Bileşenleri

6. Kapsayıcı Spor Avrupa Müdahale Modeli

EU JOIN US misyonu ve vizyonu

Modelin Eylem Çizelgesi

1. EU JOIN US'a Giriş

EU JOIN US, Down sendromlu ve zihinsel özel gereksinimli bireylerin spor yapmaları için referans model olarak kapsayıcı sporları teşvik etmeyi, ilişkili paydaşlarla ağ oluşturmayı, bu paydaşları eğitimlerle güçlendirmeyi ve farkındalıklarını arttırmayı amaçlayan ve kapsayıcı sporların spor kulüpleri ile Down sendromlu bireyler üstündeki etkisini inceleyen bir projedir. Projemiz **ERASMUS+**'ın "Eğitim, öğretim, gençlik ve sporun tüm alanlarında kapsayıcılık ve çeşitlilik" yatay önceliği ile uyumludur.

EU JOIN US spor alanında, "Sporda şiddetle mücadele; ırkçılık, ayrımcılık ve hoşgörüsüzlükle mücadele ve şiddet içeren radikalleşmeyle mücadele" önceliğini ele almaktadır. Özellikle **eşitliğin teşvik edilmesi ve toplumsal cinsiyet perspektifinin dikkate alınması yoluyla sporda ayrımcılıkla mücadeleye katkıda bulunur.** Projenin amaçlarını gerçekleştirmek amacıyla, Down sendromu ve zihinsel özel gereksinim alanında tecrübesi olan derneklerden, kapsayıcı sporun desteklenmesi konusunda deneyimli spor kulüpleri ve federasyonlardan, özel gereksinimli bireylerin hayatında kapsayıcı sporların etkisine dair sosyal araştırmalar konusunda deneyimli üniversitelerden oluşan bir konsorsiyum bir araya gelmiştir.

DOWN ESPAÑA tarafından koordine edilen ortak çalışma sayesinde bu ortaklar, Down sendromlu ve zihinsel özel gereksinimli bireylerin **eşit katılımını teşvik eden kapsayıcı spor programlarının uygulanmasında sosyal alanda ve spor alanında çalışan kurumlara rehberlik etmek üzere bir Avrupa Kapsayıcı Spor Müdahale Modeli oluşturmuştur.**

2 . Avrupa'da Kapsayıcı Sporun Geçmişi

Engelli Hakları Sözleşmesi (UN, 2006) Madde 30 5. bendinde belirtildiği gibi, **taraf devletler “Engellilerin her seviyedeki genel spor etkinliklerine mümkün olduğunca tam katılımını cesaretlendirmek ve artırmak” için gerekli tedbirleri almalıdır.** Özel gereksinimli bireylerin her düzeyde genel spor faaliyetlerine katılma, bireyselleştirilmiş spor ve rekreasyon faaliyetleri geliştirme ve tipik gelişim gösteren bireylerle eşit koşullardan yararlanma fırsatına sahip olmalarını sağlamak için uygun eğitim, öğretim ve kaynakların yanı sıra tesislere erişiminin sağlanması esastır. Böylece, özel gereksinimli bireylerin yeteneklerini eşit şartlarda geliştirmeleri ve kullanmaları sağlanır. Bu bağlamda DOWN ESPAÑA, kendi çıkarını gözetmeksizin toplum yararına serbest zaman etkinliklerinin geliştirilmesi ve teşvik edilmesinde ana itici güçlerden biri olmuştur.

İspanya'nın 30 Aralık tarihli 39/2022 sayılı yeni Spor Yasası herkese spor yapma hakkı tanımaktadır. İnsanları fiziksel aktivite ve spora yönlendirerek her türlü ayrımcılığa karşı somut önlemler almaktadır. Ayrıca cinsiyet, cinsel yönelim, ırk ve engelliliğe dayalı olarak daha önce hiç yürürlüğe girmemiş yeni hususlar getirmektedir.

Özel gereksinimli bireyleri dahil ederek uygulanan kapsayıcı sporun teşvik edilmesi, bu gruba spora erişimde fırsat eşitliği sunulması, engelli kadın ve erkekler için sporda eşitliğin sağlanmasını içermektedir. Tüm sporcuların aynı federasyon altında bütünleşmesini kolaylaştırmayı ve onları kendi koşullarına göre ayırmak gerekliliğini vurgulamaktadır.

Spor yapmak, kaliteli bir hayatın vazgeçilmez bir unsuru olmasına rağmen ne yazık ki herkes bu tür aktivitelere eşit erişime sahip değildir. Ayrımcılık yapılmaksızın tüm insanların aynı fırsatlara sahip olması gerekmektedir. Ancak eğitim ve ekonomik kaynakların yetersizliği ve yardımların sınırlı olması gibi etkenler bunun sağlanmasını engellemektedir.

Özel gereksinimli bireylerin spora dahil edilmesine yönelik faaliyetlerin önünde çeşitli engeller bulunmaktadır. Bunlar nitelikli uzman eksikliği, gönüllü eksikliği, ücretler, programlarda uygun yaş gruplarının olmaması, nereye gidileceği ve ne yapılacağı konusunda bilgi eksikliği, mevcut fırsatlara ilişkin alan ve erişilebilirlik sorunları, sporda kolektiflik konusunda sosyal farkındalık eksikliği, engelli bireylere uygun ulaşım araçları ile ilgili zorluklar, insan kaynağının ve teknik desteklerin eksikliği gibi engellerdir. Konuyla ilgili personel eğitiminin desteklenmesi ihtiyacı yönetmelik ve uygulamalardaki yöntemlere uyum sağlamadaki zorluklardan, zevkler, ilgiler, spor tercihleri gibi kişisel faktörler, görünürlük deneyimlerinin yaygınlaştırılması çalışmalarının yetersizliğinden, kapsayıcı sporun yaygınlaştırılması için uygulama fırsatlarındaki eksikliklerden, reklam/tanıtım desteğinin azlığından, tüm taraflar için mali desteklerin yetersizliğinden, tüm tarafların eğitimindeki eksikliklerden, üniversitelerin sunduğu temel eğitimlerin veya yöneticilerin, teknik personelin, ailelerin ve sporcuların katılımına yönelik kursların eksikliğinden, okullarda kapsayıcı eğitim araştırmaları ve yaygınlaştırılma çalışmalarının yetersizliğinden, insan kaynaklarının kurslarla desteklenmemesinden ve kapsayıcı faaliyetler yaratmak için kişiselleştirilmiş uyarlamaların eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

Bu engeller ve onları ortadan kaldıracabilecek kolaylaştırıcılar değerlendirilirken odak Down sendromlu bireyler için sporun teşvik edilmesi olmalıdır. Down sendromlu bireylere seçme ve karar verme fırsatı verilmelidir. Ne tür sporla ilgileneceklerini seçme fırsatına sahip olmaları gerekmektedir. Özel gereksinimli bireyler, tipik gelişim basamaklarını takip etmekten ziyade kendilerine özgü yetenek ve zaman çizgisine göre gelişim gösterirler ve bunu kişisel zevklerine, ilgi alanlarına ve ihtiyaçlarına göre uyarlamak isterler.

Bu bireylerin herhangi bir spora aktif ve etkili bir şekilde dahil olmaları için süreci kolaylaştıran, olasılıkları ve önerileri değerlendiren araçlara sahip olmaları gerekir.

Down Sendromlu bireyler, yaş, spor dalı, cinsiyet ve coğrafi bölge fark etmeksizin, kurumların ve tüm temsilcilerin kapsayıcı sporları teşvik etme taahhüdüne inanmaktadır.

Sonuç olarak, kapsayıcı sporun sosyal etkileriyle ilgili bilgilerin var olduğu, spor ve fiziksel aktivitenin önemiyle ilgili farkındalığın söz konusu olduğu Avrupa ülkelerinde bu konu oldukça gelişmiştir. Özellikle Almanya, Fransa, İspanya, İtalya ve İngiltere’de kapsayıcı spora yönelik geliştirilen uygulama ve projeler kapsayıcı sporun iyi örnekleridir. Bu tür projelerin başarısı ve sürdürülmesi için kurumsal ve toplumsal ortaklıkların oluşturduğu ağları kapsayan bütüncül bir yaklaşım kullanılması çok önemlidir. Benzer şekilde, Down Sendromlu bireylerin topluma entegrasyonu ile istekleri arasında doğru dengeyi kurmayı amaçlayan bir Avrupa çerçevesi de çok önemlidir.

3 . Kapsayıcı Sporun Gelişimi ve Mevzuat Çerçevesi

Zihinsel engelli bireylerin spor yapma hakkı

BM Engelli Kişilerin Hakları Sözleşmesi'nin 30. Maddesi'nin 5. paragrafında, diğer hususların yanı sıra, imzacı ülkelerin aşağıdaki hususlarda uygun tedbirleri alacakları belirtilmektedir:

1. Engellilerin her seviyedeki genel spor etkinliklerine mümkün olduğunca **tam katılımını cesaretlendirmek ve artırmak;**
2. Engellilerin, özel spor ve eğlence etkinliklerini örgütleme, geliştirme ve bu etkinliklere katılma imkanına sahip olmasını temin etmek ve bu nedenle, **diğer bireylerle eşit koşullar altında onlara uygun bilgi ve eğitimin verilmesini ve kaynakların sunulmasını sağlamak;**
3. Engellilerin spor, eğlence yerleri ile turistik alanlara **erişimini sağlamak;**

Yukarıda sıralanan ilkeler, DOWN ESPAÑA için son yıllarda gelişimin ve tanıtımın itici gücü olmuştur. İlerleyen zamanlarda, Down sendromlu bireylerin sosyal içermesini sağlamanın temel eksenlerinden biri olarak Kapsayıcı Spor üzerine özel bir çalışma hayata geçirilmiştir.

Yeni İspanyol Spor Yasası:

30 Aralık tarihli ve 39/2022 sayılı Spor Yasası

22 Aralık 2022'de İspanya Milletvekilleri Kongresi genel kurulu, 30 Aralık 2022 tarihinde yürürlüğe giren 39/2022 numaralı Spor Yasası'nı, 15 Ekim 1990 tarihli eski 10/1990 numaralı Yasa'nın yerine kabul etmiştir. Bu yeni yasanın girişinde şunlar belirtilmektedir:

İspanyol spor modeli, bu sosyal fenomeni etkileyen sürekli ve baş döndürücü değişimlerin bir sonucu olarak sürekli bir evrime maruz kalmıştır; bu değişimler her geçen gün daha fazla sayıda vatandaşı spor yapmaya teşvik etmekte ve toplumda birkaç on yıl önce neredeyse hiç öngörülmeleyen bir projeksiyona ulaşmaktadır.

30 Aralık tarihli ve 39/2022 sayılı yeni Spor Yasası, tüm insanların fiziksel aktivite ve spor yapma hakkını tanımakta ve sunduğu yenilikler arasında **eşitlik lehine ve sporda cinsiyet, cinsel yönelim, ırk veya engelliliğe** dayalı her türlü ayrımcılığa karşı bir dizi somut tedbir getirmektedir.

Aynı şekilde, aşağıdaki gibi **yeni hususlar** da sunmaktadır:

- Engelli bireyler için kapsayıcı sporun teşvik edilmesi.
- Engeli bireyler için spora erişimde fırsat eşitliğinin sağlanması.
- Engelli kadın ve erkekler için sporda eşitliğin sağlanması.
- Spor federasyonları ile ilgili olarak, tüm sporcuların ortak organizasyon yapıları içinde entegrasyonunu gerektirmektedir.

Şimdi, bu gelişmeleri Kanun'un ilgili Bölümleri ve Maddeleri kapsamında gözden geçirelim.

XII. Bölüm

Spor tesislerinin en azından evrensel erişilebilirlik standartlarına uygun olması ve böylece engelli kişilerin spor tesislerinden eşit koşullarda yararlanabilmesi için farklı kamu kurumlarına bir talimat verilmiştir. Bu standartlarda, engelliler tarafından kullanılan spor ekipmanlarının özellikleri dikkate alınmalıdır.

Madde 6. Engelli bireyler ve kapsayıcı spor

1) İspanya Anayasası'nın 49. Maddesi hükümleri uyarınca, Genel Devlet İdaresi, diğer Kamu İdareleri ile iş birliği içinde, engelli kadın ve kız çocuklarının özel ihtiyaçlarına özellikle dikkat ederek ve tam entegrasyonun önündeki engelleri kaldırarak, spor alanında engelliler için tam özerklik, sosyal içerme ve fırsat eşitliğini garanti altına almak için gerekli politikaları teşvik edecektir.

6) Bu yasada yer alan spor kuruluşları engelli kişilerin spor uygulamalarının geliştirilmesini ve uygun olması durumunda kapsayıcı spor faaliyetlerinin **kutlanmasını teşvik edecek ve destekleyecektir.**

Madde 11. Kamuoyunun üst düzey spora ilgisini artırmak

6) Üst düzey müsabakalara ek olarak, **kapsayıcı sporun** teşvik edildiği müsabakalar ve yirmi birinci yüzyıl sporunun eşitlik, katılım ve fiziksel, zihinsel veya duygusal durumun iyileştirilmesi ile ilgili değerlerine yanıt veren herhangi bir spor etkinliği de kamu yararı olarak kabul edilecektir.

Madde 18. İdareler arası spor yönetiminin genel kriterleri

f) Engelli bireyler için sporun ve kapsayıcı spor faaliyetlerinin teşvik edilmesine yönelik ortak hedefleri, bu konuda yetkisi olan diğer bakanlık birimleriyle koordinasyon içinde belirlemek.

Madde 14. Spor Yüksek Kurulu Yetkileri

ab) Tüm Kamu İdareleri, İspanyol spor federasyonları ve engelli dernekleriyle işbirliği içinde, sporun tüm alanlarında engelli insanların ihtiyaçlarına ilişkin çapraz bir vizyonu koruyarak, onların spor yapmasının teşvik edilmesine yönelik kamu politikalarını geliştirmek.

Madde 34. Eğitim müfredatı

Spor eğitmenlerinin ve sporda sağlıkla ilgili diğer yeterliliklerin eğitim programlarında, kadın ve erkeklerin, çocukların, yaşlıların ve **engellilerin** özel ihtiyaçlarına atıfta bulunarak öğretmenlerin gerekli bilgiye sahip olmalarını sağlamak için özel tespitler yer alacaktır.

Madde 38. Spor teknik personeli

6) İspanyol spor federasyonları, teknik personelin sürekli güncel kalmasını ve mesleki gelişimini garanti altına almak için özel bir sürekli eğitim programı uygulamalı ve gerektiğinde **engelli sporcularla** çalışacak olanlara özel eğitimler sağlamalıdır.

Madde 46. İspanyol spor federasyonlarının tüzüklerinin asgari içeriği

5) Tüzükler, engelli bireyler için eşitlik sağlanmasını ve spor komisyonlarının kurulmasını temin etmelidir. Engelliler bireyler için spor komisyonu, kendisine verilebilecek diğer görevlerin yanı sıra [...] **tercihen kapsayıcı bir yaklaşımla** engelliler arasında spor uygulamalarını teşvik etmekten sorumlu olacaktır.

Kıyaslamalı bir bakış açısı: İtalyan Mevzuat Çerçevesi

İtalyan mevzuatının detaylı incelenmesinin ardından, spor hakkı, haklar ve engellilik, paralimpik spor ve herkes için sporun teşvik edilmesi konuları aşağıdaki mevzuat metinlerinde toplanmıştır:

İtalya Cumhuriyeti Anayasası (22 Aralık 1947)

Madde 3. Eşitlik

1. Tüm vatandaşlar, cinsiyet, ırk, dil, din ve siyasi görüş, kişisel ve sosyal koşullar bakımından ayırım yapılmaksızın eşit toplumsal saygınlığa sahiptir ve kanun önünde eşittir.
2. Vatandaşların özgürlüğünü ve eşitliğini kısıtlayarak, bireyin tam gelişmesini ve tüm çalışanların ülkenin siyasi, ekonomik ve sosyal örgütlenmesine fiilen katılımını engelleyen ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak Cumhuriyetin görevidir.

Madde 33. Sanat, Bilim ve Öğretim Özgürlüğü

6. Cumhuriyet, her türlü spor faaliyetinin eğitsel ve sosyal değerini ve fiziksel ve psikolojik refahı desteklemedeki rolünü kabul eder.

Yardım, sosyal entegrasyon ve engelli bireylerin hakları için çerçeve kanun- Kanun 104/92, (5 Şubat 1992)

Madde 23. Spor, turizm ve rekreasyonel aktivitelerle ilgili engellerin kaldırılması

1. Spor disiplinlerinin faaliyet ve uygulamaları herhangi bir sınırlama olmaksızın desteklenmektedir.

5 Şubat 1992 tarih ve 104 sayılı Kanunda Değişiklikler Hakkında Kanun – Kanun 162/98, (21 Mayıs 1998)

Madde 1. 5 Şubat 1992 tarihli ve 104 sayılı Kanun aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

(a) 10. Madde'de 1. paragraftan sonra aşağıdaki paragraf eklenir:

1-bis. Paragraf 1'de atıfta bulunulan kurumlar, bu maddede atıfta bulunulan ve aile biriminin desteğinden yoksun olan kişilerin korunması ve sosyal entegrasyonu için hizmetler ve yardımlar organize edebilir.

İtalya Paralimpik Komitesi ile ilgili kamu idarelerinin yeniden düzenlenmesi- 43 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, (17/02/2017)

Madde 1. İtalyan Paralimpik Komitesi kamu hukuku kapsamında tüzel kişiliğe sahip ve merkezi Roma'da bulunan Comitato Italiano Paralimpico (İtalyan Paralimpik Komitesi), bundan böyle CIP olarak anılacaktır, kamu maliyesi için yeni veya ek yükler olmaksızın kurulmuştur. Örgütsel, düzenleyici, idari, muhasebesel ve bütçesel özerkliğe sahiptir ve 18 Mayıs 2006 tarihli ve 181 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 1. maddesinin 19. paragrafının a) bendi uyarınca Bakanlar Kurulu Başkanlığı'nın denetimi altındadır, bundan böyle Denetim Makamı olarak anılacaktır.

Engelli bireylerin spor yapmasını teşvik etmeye yönelik kurallar- 189/03 sayılı Kanun, (15 Temmuz 2003)

Madde 1. İtalya Engelliler Spor Federasyonu'na olağanüstü katkı

1. Engelli bireyler için temel ve rekabetçi spor uygulamalarının teşvik edilmesi ve geliştirilmesi amacıyla, İtalya Engelli Sporları Federasyonu'na (FISD) olağanüstü bir katkı onaylandı.

Diğer ülkelerde olduğu gibi **İtalya'da** da spor yapmak, engelliler de dahil olmak üzere tüm insanlar için güvence altına alınmış bir haktır.

Uygulamada durum her zaman böyle olmadığından, bu hakkı koruyan çeşitli ulusal ve uluslararası yasalar vardır.

İtalya'nın Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onaylanan Engelli Hakları Sözleşmesi'ni onaylaması 2009 yılında gerçekleşmiştir. Bu, tüm ülke için önemli bir kilometre taşına işaret etmektedir.

Ulusal yasalar söz konusu olduğunda, temel yasa olarak 1992 tarih 104 sayılı yasayı bulabiliriz. Bu yasa engelli kişilerin korunmasıyla ilgilidir ve çeşitli maddelerinde engelli kişilerin spor yapma hakkı, tesislere erişimi ve tesisleri kullanmayı engelleyen mimari engellerin kaldırılması konularını kapsamlı bir şekilde ele almaktadır.

Bir diğer önemli düzenleme, 1992 tarih 104 sayılı Kanun'u tamamlayan ve ağır engelli kişiler lehine destek tedbirlerine ilişkin 1998 tarih 162 sayılı Kanun'dur. Bu kanun, temel yaşam fonksiyonlarını yerine getirirken kalıcı engelleri olan ve kişisel özerkliği ciddi şekilde kısıtlanmış kişilere yönelik yardım programlarının uygulanması için bölgeler ve yerel yönetimler arasında iş birliği yapılmasını öngörmektedir.

Bir diğer düzenleme ise 27 Şubat 2017 tarihli 43 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamedir. Bu kararname, İtalyan Paralimpik Komitesi'ni (CIP) oluşturmakta ve bu komitenin engelli bireyler tarafından gerçekleştirilen spor faaliyetleri için ana referans organı olarak rolünü tanımaktadır, eşitlik ve fırsat eşitliği koşulları altında sporun yaygınlaştırılmasını teşvik etmekte ve desteklemektedir, spor faaliyetlerini düzenlemekte ve yönetmekte ve sporda ayrımcılık olgusunu engellemeye çalışmaktadır.

Son olarak, 2022 yılında İtalyan Anayasası'nın 33. Maddesi, sporun eğitsel ve sosyal bir rolü olduğunu kabul edecek şekilde değiştirilmiştir. Bu nedenle spor, gençlerin eğitiminin ayrılmaz bir parçası haline gelmeli ve tüm çocuklar ve ergenler için güvence altına alınmalıdır.

Aşağıda Türk mevzuatı içerisinde spor ve fiziksel aktivitelere dair düzenlemelerin bazı kanun ve yönetmelikler paylaşarak anlatılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma yapılırken Türkiye’de engelli bireylere yönelik projeler de incelenmiştir. Burada paylaşılanlar tüm mevzuatı kapsamamakla birlikte engelli bireylerin spor ve fiziksel aktivitelere katılımındaki engeller ve kolaylaştırıcılar hakkında bilgi vermektedir. Bu bilgilerin sonucunda ortaya çıkan durum tespiti özet olarak yorum kısmında yer almaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası “Her Türk vatandaşı bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahiptir.” diye başlamakta, genel vatandaşlık hakları ve eşitlik kavramına vurgu yapmaktadır ve devlete bunun temini konusunda bir sorumluluk vermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 59. Madde

Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur.

UNESCO Uluslararası Beden Eğitimi, Fiziksel Aktivite ve Spor Şartı, 1978

Beden eğitimi ve sporun temel bir hak olduğunu belirten bu şart, taraf devletlerin kendi yetki alanlarında bu hakları güvence altına almasını öngörür.

Avrupa Spor Şartı, 24.09.1992

Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen bu şart, sporun herkes için erişilebilir olmasını ve sporun etik kurallar çerçevesinde yapılmasını teşvik eder.

Engelliler Hakkında Kanun (07.07.2005 – 5378)

Madde 4 (b): Engelliliğe dayalı ayrımcılık yapılamaz, ayrımcılıkla mücadele engellilere yönelik politikaların temel esasıdır.

Madde 4 (c): Engellilerin tüm hak ve hizmetlerden yararlanması için fırsat eşitliğinin sağlanması esastır.

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, No. 1, 10/07/2018, Madde 189/1(ç), Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Görev ve Yetkileri

Engelli bireylerin spor yapabilmelerini sağlamak ve yaygınlaştırmak üzere; spor tesislerinin engellilerin kullanımına uygun olmasını sağlamak, spor eğitim programları ve destekleyici teknolojiler geliştirmek, gerekli malzemeyi sağlamak, engelli bireylere yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları ile yayınlar yapmak, spor adamları yetiştirmek, engelli bireylerin spor yapabilmesi konusunda ilgili diğer kuruluşlarla iş birliği yapmaktır.

6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun

Spor müsabakalarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesine yönelik tedbirleri düzenler.

Madde 5 – (1) Ev sahibi spor kulüpleri; a) Müsabaka ve seyir alanlarında sağlık ve güvenliğe, b) Müsabakanın yapılacağı yerde konuk takım seyircilerine bağımsız bir bölüm ayırmak ve taraftarlar arasında temas olmamasını sağlamaya yönelik olarak, ilgili spor federasyonları ve uluslararası spor federasyonları tarafından belirlenen önlemleri almakla yükümlüdür.

(2) Spor kulüpleri, müsabakanın güvenliğini sağlamak amacıyla il veya ilçe spor güvenlik kurullarının kendileriyle ilgili olarak aldığı kararları yerine getirmekle yükümlüdür.

(3) Birinci ve ikinci fıkralar kapsamındaki yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla özellikle; c) Seyir alanlarında, çocuklar ve engellilerin müsabakaları izleyebilmeleri için durumlarına uygun yerler tahsis edilir.

Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik (22.12.2012 – 28505)

Bu yönetmelik; müsabaka öncesinde, esnasında veya sonrasında, spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde buldukları yerlerde veya müsabakanın yapılacağı yere gidiş ve geliş güzergâhlarında, takımların kamp yaptığı yerlerde uygulanacak güvenlik önlemlerini; il ve ilçe spor güvenlik kurullarının, spor dallarının bağlı bulunduğu federasyonların, spor kulüplerinin, Spor Genel Müdürlüğünün, genel kolluk ve özel güvenlik görevlilerinin, taraftar derneklerinin, taraftardan sorumlu kulüp temsilcilerinin, hakemlerin, basın ve yayın kuruluşları ve diğer ilgili kişi ve kurumların ve müsabaka amirlerinin görev, yetki ve sorumluluklarını; saha içi ve dışında alınacak güvenlik önlemlerini; biletlerin basılması ve satışa sunulmasını, müsabaka alanlarının düzenlenmesini, spor alanlarına giriş ve çıkışlar ile uygulanacak güvenlik sistemlerini, sağlık teşkilatı ve belediyelerin alacağı önlemler ile 6222 sayılı Kanunda öngörülen diğer hususlara ilişkin usul ve esasları kapsar.

Federasyonların görev, yetki ve sorumlulukları; Madde 11 – (3) m) Çocuk ve engellilerin spor müsabakalarına girişine ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak.

Spor kulüplerinin görev, yetki ve sorumlulukları; Madde 12 – (1) ç) Spor alanlarında, çocuklar ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında kart alan engellilere müsabakaları izleyebilmeleri için durumlarına uygun yerler tahsis etmek sorumluluğu vermekte

Madde 20 – (1) ç) Engellilerin giriş, çıkış ve müsabakayı seyretmeleri için gerekli düzenlemeler ve donanımlar kurulur.

Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Yasası (26.04.2022 – 7405)

Bu kanunun amacı; spor kulüpleri, spor anonim şirketleri ve spor federasyonlarının kuruluşu, organları, üst kuruluş oluşturmaları, gelir ve giderleri, bütçe ve harcama esasları, görev, yetki ve sorumlulukları, denetimleri, bunlara yapılacak her türlü yardımın şekil ve şartları ile bunlara ilişkin diğer hususlara dair usul ve esasları düzenlemektir.

Madde 11: Kamu yararına çalışan spor kulüpleri

(2) c) alt maddesi bir spor kulübünün kamu yararına çalışan spor kulübü sayılabilmesi için en az üçü Olimpik, Paralimpik veya Deaflimpik spor dalı olmak üzere altı ayrı spor dalında faaliyette bulunmasını talep eder.

Olimpik ve Paralimpik Sporcu Yetiştirilmesine Dair Yönetmelik (25.05.2021 – 31491)

Her yaz ve kış olimpiyat oyunlarına hazırlanmak amacıyla olimpik ve paralimpik spor dallarında 8000 (sekiz bin) sporcunun tespit edilmesine, bu sporculara verilecek harçlık miktarının belirlenmesi ile sportif amaçlı beslenme, barınma ve yol giderlerinin karşılanmasına ilişkin düzenlemeler yer alır.

Antrenör Eğitimi Yönetmeliği (14.12.2019 – 30978)

Bu Yönetmeliğin amacı, ilgili spor dalına performans ve/veya rekreatif amaçlı katılan her yaştaki bireylerin eğitiminde görev alacak antrenörlerin eğitimi ve görev alanları ile ilgili usul ve esasları belirlemektir. Yönetmelik içinde engelli spor dalları için de düzenleme yer almaktadır.

Okul Spor Faaliyetleri Yönetmeliği (02.11.2019 – 30936)

Bu yönetmeliğin amacı Millî Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim ve öğretim kurumlarının yurt içi ve yurt dışı spor faaliyetlerinin planlanması, yürütülmesi, yarışmalara ait araç, gereç ve benzeri ihtiyaçların sağlanması ile ilgili usul ve esasları belirlemektir.

Spor Hizmet ve Faaliyetlerinde Üstün Başarı Gösterenlerin Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik (03.11.2010 – 27748)

Madde 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; ulusal ve uluslararası spor hizmet ve faaliyetlerinde üstün başarı gösteren sporculara, spor kulüplerine, teknik direktör ve antrenörlere ödül verilmesi ile nakdi yardım yapılmasına dair usul ve esasları düzenlemektir.

Madde 2 – (1) Bu Yönetmelik; a) Olimpiyat, paralimpik ve deaflimpik oyunlarında, b) Olimpik, paralimpik ve deaflimpik spor dalları ile IOC'nin tanıdığı diğer spor branşlarının Dünya ve Avrupa şampiyonalarında, büyükler, ümitler, gençler ve yıldızlar kategorilerinde, c) Olimpik veya paralimpik olmayan spor dallarının Dünya ve Avrupa şampiyonalarında büyükler, ümitler, gençler ve yıldızlar kategorilerinde, ç) Universiade ve Akdeniz oyunları ile Genel Müdürlüğün koordinesi ile iştirak edilen diğer uluslararası spor oyunlarında, d) Türkiye Futbol Federasyonunun uluslararası müsabakalarında başarılı olan sporcuları, spor kulüplerini, teknik direktör ve antrenörler ile uluslararası spor faaliyet ve organizasyonlarında ülke tanıtımına katkıda bulunan sporcuları kapsar.

Başarılı Sporculara Aylık Bağlanması ve Devlet Sporcusu Ünvanı Verilmesi Hakkında Yönetmelik (28.05.2009- 27241)

Madde 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; Türk vatandaşlarından uluslararası düzeyde üstün başarı kazanmış amatör sporcular ve bunların ölümü halinde bakmakla yükümlü oldukları eş ve çocukları ile takım halinde olimpiyat veya dünya şampiyonu olmuş amatör sporcuların, milli takım teknik direktör ve antrenörlerine aylık bağlanması, uluslararası düzeyde üstün başarı kazanmış sporculara "Devlet Sporcusu" unvanı verilerek, bu başarılarının taltif edilmesi suretiyle Türk vatandaşlarının spora özendirilmesi, Devlet Sporcusu unvanı verilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Madde 2 – (1) Bu Yönetmelik, müsabakaların yapıldığı dönem itibariyle; a)Olimpiyat- paralimpik oyunlarında, b) Deaflimpik oyunlarında, c), (a) ve (b) bentlerinde belirtilen branşların büyükler kategorisinde olmak kaydıyla; dünya ve Avrupa şampiyonalarında, ferdi ya da takım halinde birinci, ikinci ve üçüncü olan amatör sporcular ile bunların ölümü halinde bakmakla yükümlü oldukları eş ve çocuklarını, ç) Olimpiyat–paralimpik oyunları ile deaflimpik oyunlarında takımı birinci olan veya bu branşlarda büyükler kategorisinde yapılan dünya şampiyonalarında takım halinde veya takım tasnifi yapılan branşlarda birinci olan amatör sporcuların milli takım teknik direktör ve antrenörlerini kapsar.

Millî Sporcu Belgesi Verilmesi Hakkında Yönetmelik (13.06.2020- 31154)

Madde 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; uluslararası spor müsabakalarında Türkiye'yi temsil eden sporculara millî sporcu belgesi verilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Madde 2 – (1) Bu Yönetmelik; spor federasyonları ve bu federasyonların üyesi olduğu uluslararası federasyonların yıllık faaliyet programlarında yer alan uluslararası resmî müsabakalara katılan sporcuları kapsar.

Madde 7 – (1) Temsil görevi verilen sporcuların katıldıkları spor dalında millî sporcu belgesi almaya hak kazanabilmeleri için aşağıdaki şartlar aranır: a) Sportif faaliyetlerini yurt dışında sürdüren Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı sporcular hariç ilgili mevzuata uygun olarak düzenlenmiş vizeli bir lisansa sahip olmak. b) Katıldıkları müsabakanın branş, kategori, sıklet, stil veya sınıflarında yabancı ülke sporcusu veya yabancı ülke takımıyla müsabakada fiilen yarışmış olmak. (2) Kendi imkânları ile müsabakalara katılan ve temsil görevi verilen sporculara millî sporcu belgesi düzenlenebilmesi için; a) Millî sporcu belgesi talep edilen uluslararası müsabakanın yapıldığı yıl veya bir önceki yıl federasyonun yıllık faaliyet programında yer alan Türkiye şampiyonası veya Türkiye şampiyonası niteliği taşıyan en üst organizasyonda olimpiik, paralimpiik veya deaflimpiik spor dallarında ilk sekiz; olimpiik, paralimpiik veya deaflimpiik olmayan spor dallarında ise ilk dört dereceye girmiş olmak, b) Bu derecelere girememiş olmakla birlikte belge talebinde buldukları uluslararası müsabakalarda ilk üç dereceye girmiş olmak, şarttır.

Yorumlar

Türkiye’de kapsayıcı spor etkinlikleri veya engelli bireyler için spor ve fiziksel aktivitelere yönelik çalışmalar ve yasal düzenlemeler incelendiğinde ortaya çıkan tabloyu şu şekilde özetleyebiliriz:

Türk spor politikasına bakıldığında Anayasa’da ve diğer mevzuatta sporun kitlelere yaygınlaştırılması, engelli bireylerin spor aktivitelerine katılımını teşvik edecek önlemlerin alınması, paralimpik ve deafлимпik sporculara yönelik vurgular yer almakta ve hem devlete hem kulüp ve federasyonlara sorumluluklar verilmektedir. Yasal düzenlemeler engelli bireylere yönelik ayrımcılığa karşıdır.

Engelli bireylerin kapsanması, ayrıştırılmaması, toplumun erişilebilirlik standartlarına uygun hale getirilmesi ile ilgili düzenlemelerin yapılması gerektiğini içermektedir. İnsan Hakları temel ilkeleri uyumlu ve BM Engelli Hakları sözleşmesi ile de çoğunlukla ters düşmemektedir. Fakat kapsayıcılık vurgusunun daha fazla yapılmasına, spor ile ilgili düzenlemeler özelinde ise ek olarak Down sendromlu ve diğer zihinsel engelli bireylere yönelik düzenlemelere ihtiyaç olduğu aşikardır. Yasalarda sadece paralimpik ve deafлимпik sporcular üzerinden bazı maddelerin olması aynı kanun ve yönetmelikler içerisinde zihinsel engelli sporculara yönelik bir düzenleme olmaması ciddiye ele alınması ve düzeltilmesi gereken bir durumdur.

Mevcut yasal düzenlemelerin uygulanmasında ve günlük yaşam içerisinde karşılık bulmasında da sorunlar vardır. Hem kamu hem spor federasyonları hem üniversiteler hem engelli bireyler için çalışan sivil toplum örgütlerinin projeleri ve programları incelendiğinde çoğunlukla ya engelli bireylere özel ayrı çalışmalar yapıldığı ya da içlerinde engelli bireylere dair hiçbir düzenleme olmadığı görülmektedir.

Engelli bireylerin spor ve fiziksel aktivitelere katılımını teşvik etmek kurumların strateji, hedef veya tüzüklerinde yer almasına rağmen “kapsayıcılık” kelimesi çoğunlukla yer almamaktadır, çünkü engelli bireylerin spor yapması gerektiği ve yapabileceği artık kabullenilmiş olsa da engelli olmayan bireylerle bir arada spor yapabileceği hala düşünülmemektedir. Diğer bir eksiklik başlanıldığı duyurulan çoğu çalışmanın çıktılarını veya hala devam edip etmediği konusunda bilgiye ulaşamıyor olunmasıdır. Bu durum yapılan çalışmaların çok sınırlı kaldığı, kitlelere ulaşamadığı, sonuçlarının iyi örnek olarak başka çalışmalara taşınmadığı, bu konuda çalışacak kurumların bir araya gelemediği konusunda şüphe oluşturmaktadır.

Kısaca Türkiye’de kapsayıcı spor ve fiziksel aktiviteler konusunda tüm kurumların kapsayıcılık kavramını düşünmeye, içselleştirmeye, programlarını bu gözle tekrar yapılandırmaya ihtiyacı bulunmaktadır. Devletin kapsayıcı spor uygulamalarını duyurmak, spor federasyonları başta olmak üzere tüm ilgili taraflara bu konuda yol göstermek konusunda ciddi çalışmalar yapması gerekmektedir.

Portekiz Cumhuriyeti Anayasası (2 Nisan 1976, 7. revizyon 2005)

Madde 79. Fiziksel kültür ve spor

1.-Herkesin fiziksel kültür ve spor hakkı vardır.

2.-Devletin sorumluluğu, okullar, dernekler ve spor gruplarıyla iş birliği içinde, fiziksel kültür ve sporun uygulanmasını ve yaygınlaştırılmasını teşvik etmek, canlandırmak, yönlendirmek ve desteklemek ve sporda şiddeti önlemektir.

16 Ocak tarihli ve 5/2007 sayılı Fiziksel Aktivite ve Spor Temel Yasası

Madde 2. Evrensellik ve Eşitlik İlkeleri

1. Herkes, soyu, cinsiyeti, ırkı, etnik kökeni, dili, geldiği bölge, dini, siyasi veya ideolojik inançları, eğitimi, ekonomik durumu, sosyal statüsü veya cinsel yönelimi ne olursa olsun fiziksel ve sportif faaliyetlerde bulunma hakkına sahiptir.

2. Fiziksel aktivite ve spor, kadın ve erkek arasında ayrımcı olmayan dengeli bir durumun teşvik edilmesine katkıda bulunmalıdır.

12. Madde Portekiz Paralimpik Komitesi

1. Portekiz Olimpiyat Komitesi kâr amacı gütmeyen, tüzel kişiliğe sahip, kanun ve Uluslararası Olimpiyat Şartına uygun olarak tüzük ve yönetmelikleri ile yönetilen bir dernektir.

2. Portekiz Olimpiyat Komitesi, Olimpiyat Oyunlarına ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi himayesinde düzenlenen diğer spor müsabakalarına katılan Portekiz delegasyonunu oluşturma, organize etme ve yönetme, hazırlanmasında iş birliği yapma ve orada temsil edilen faaliyetlerin uygulanmasını teşvik etme konusunda münhasır yetkiye sahiptir.

3. Portekiz Olimpiyat Komitesi, Olimpik spor katılımcılarının kaydını güncel tutar.

4. Portekiz Olimpiyat Komitesi, yasalara uygun olarak, ulusal topraklarda Olimpiyat sembollerinin münhasır kullanım hakkına sahiptir.

Madde 13. Portekiz Paralimpik Komitesi

Portekiz Paralimpik Komitesi, engelli sporcular ve onların uluslararası spor müsabakaları ile ilgili olarak bir önceki maddede yer alan hükümleri gerekli uyarlamalarla uygular.

Madde 29. Engelli bireyler

Engelli bireylerin fiziksel aktiviteleri ve spor çalışmaları diğer vatandaşlarla eşit fırsatlarda, tam entegrasyon ve sosyal katılım bakış açısıyla, devlet, özerk bölgeler ve yerel yönetimler tarafından özgün koşullara uyarlanmış uygun teknik destekle teşvik edilir ve desteklenir.

Yorumlar

Kapsayıcı spor, engellilikle ilgili uzun süredir devam eden önyargılara meydan okumaktadır. Ayrıca, kapsayıcı sanat ve kültür engelli insanların toplumumuzu şekillendiren kültürün yaratıcıları ve tüketicileri olarak hak ettikleri yeri almalarını sağlar. Sporun İnsan Hakları ile başkalarına saygıyı, eşitliği ve hakkaniyeti savunması, adaleti ve standartlara uyumu teşvik etmesi, takım ruhunu ve ortak fayda için ortak çalışmayı teşvik etmesi gibi birçok ortak noktası vardır.

Spor günlük hayatımızda yer almakta, refah ve sağlığa aktif olarak katkıda bulunan bir serbest zaman aktivitesi olarak kabul edilmektedir. Portekiz'de "ve okuldan sonra?" tedbiri kapsamında eğitim ve/veya öğretim kurumlarını içeren projeler aracılığıyla tüm eğitim seviyelerindeki öğrencilerin spor yapmasını teşvik eden spor geliştirme programlarına destek verilmesine öncelik veren "PNDpt" (Herkes için Spor) adlı bir programımız bulunmaktadır. (Plan 23|23 Escola+).

Portekiz Cumhuriyeti Anayasası (1976) herkes için fiziksel kültür ve spor hakkını güvence altına almaktadır; bu husus 30/2004 sayılı Spor Temel Kanunu'nun 1. maddesi ile pekiştirilmiştir; bu kanun sporu bireyin oluşumunda ve toplumun gelişiminde vazgeçilmez bir faktör olarak kabul ederken engelli vatandaşların spor yapmasına özel önem vermektedir.

Benzer şekilde, 38/2004 sayılı Engelli Bireylerin Korunması, Rehabilitasyonu ve Entegrasyonu Temel Yasası, engelli vatandaşlar için spor yapmanın değerine, özellikle de rehabilitasyon tedbirleri olarak spor ve rekreasyona atıfta bulunmaktadır. Ayrıca, “engelli kişilerin spor yapabilmeleri ve hoşça vakit geçirebilmeleri için gerekli özel tedbirleri almak Devletin görevidir” hükmünü getirmektedir.

Ancak biliyoruz ki kanun ile uygulama arasında büyük bir fark var. Araştırmalarımız sonucunda tamamen kapsayıcı spor uygulamalarına pek rastlayamadık (Bkz. Son Durum Raporu). Ne yazık ki, hala gerçek kapsayıcı programlara yardımcı olacak ve yönlendirecek bir modele ihtiyacımız var.

Kapsayıcı sporla ilişkili düzenleyici çerçeveyi uygulamak için Avrupa Müdahale Model'iyle neler gerçekleştiriyoruz?

- ✓ **Tüm sporcuların aynı federasyon çatısı altında bütünleşmesini kolaylaştırmak. .**
- ✓ **Üst düzey spor dahil ancak bununla sınırlı olmamak üzere, kapsayıcı spor ve genele yönelik kapsayıcı programların dikkate alınmasını savunmak.**
- ✓ **Federasyonları engelli bireyler için bütünleştirme modelleri uygulamaya teşvik etmek, böylece aynı sporu yapan herkesi dahil etmek.**
- ✓ **Engelli bireylerin engelli olmayan bireylere yönelik düzenlenen spor etkinliklerine katılımı teşvik etmek. Bu yolla bu etkinlikler içerisinde toplumsal bütünleşmeyi sağlamak.**

4 . Zihinsel engelli bireyler için spor uygulamaları

Doğrudan faydaları

Rekreasyonel spor uygulamaları (serbest zamanlarda eğlence ve spor amaçlı yapılan aktiviteler), Down sendromlu ve diğer zihinsel engelli bireylere yönelik **kapsayıcılığı tamamlamak için gereklidir.**

Bu uygulamalar farklı seviyelerde pek çok fayda sağlar (Pérez-Tejero & Ocete, 2018) ve toplumun kapsayıcı hale dönüşme sürecini etkileyen diğer alanlara doğrudan etki eder.

Psikolojik seviyede

- Fiziksel risk alabilme becerisi
- Kişinin kendi vücudunu değerlendirmesi
- Olgunluk
- Kişilik ve bireysel duygulanım gelişimi
- Güvenlik
- Farkındalık ve kişisel tatmin
- Öz değer ve benlik kavramının gelişmesi

Psikososyal seviyede

- Ekip çalışması becerileri
- Duygusal düzenleme ve yönetim
- Vücut dili kullanımı
- Hijyen alışkanlıklarının edinilmesi
- Kendini idare etme (öz yönetim) kapasitesi
- Gelişmiş akademik performans

Fiziksel seviyede

- Psikomotor gelişim
- Obezitenin ve kilo almanın önlenmesi
- Sağlıklı büyüme
- Kas tonusunun gelişmesine katkıda bulunma

Bilişsel seviyede

- Beden imajı ve algısının gelişimi
- Beden şeması üstünde hakimiyet
- Mekân-zaman kontrolü
- Kinestetik alan

Hayatın diğer alanlarına etkisi

Spor, atletin çevresiyle olan ilişkisini geliştirir

- Antrenör
- Öğretmen
- Aile fertleri
- Arkadaşlar
- Ortak tanıdıklar
- Tanışacakları yeni insanlar

Bağımsız yaşam için beceriler edinmeyi sağlar

- Ulaşım araçlarının kullanımı
- Giysi dolabının diğer insanlarla paylaşılması
- Spor malzemeleri konusunda sorumluluk alınması
- Antrenörün talimatlarının farkında olunması
- Müsabakaların tarihlerinin takip edilmesi
- Bir antrenmanın ne zaman değiştirildiğinin farkında olunması

Karar verme kapasitesini geliştirmeye yardımcı olur

- Kişi aynı sporla mı devam edeceğine, yoksa yeni bir sporu mu deneyeceğine karar verir.
- Kişi daha yüksek seviyeli bir spor performansı için antrenman yapmayı isteyip istemediğine karar verir.
- Kişi belirli bir grupta antrenman yapmak isteyip istemediğine karar verir.
- Kişi engelli olmayan kişilerle antrenman yapmak isteyip istemediğine karar verir.
- Kişi farklı cinsiyetten kişilerle antrenman yapıp yapmayacağına karar verir.

Spor uygulamaları modern toplumlarda yaşam kalitesinin temel bir bileşeni olmasına rağmen, nüfusun tamamı fiziksel aktivite ve spora eşit erişime sahip değildir (Pérez–Tejero ve Ocete, 2018).

Herhangi bir ayırım olmaksızın ve kişisel durumlarına bakılmaksızın, herkesin spor yapmak için eşit fırsatı olmalıdır. Bununla birlikte eğitim ve ekonomik kaynak yetersizliği ve dış yardımların düşük olması nedeniyle engelli atletlerin temel spor deneyimlerine dahil edilmelerini teşvik etmek spor kulüplerinin ve diğer kurumların komplike olan gündelik yönetim faaliyetleri üzerine ek bir zorluk getirmektedir.

Zihinsel engelin derecesine bağlı olarak bazı sorunların diğerlerine göre daha ön plana çıktığı doğru olsa da genel olarak Down sendromlu bireylerin spora katılımının önündeki temel engellerden biri **spor fırsatlarının olmamasıdır.**

Buna, uyarlanmış federasyonların federatif lisanslarının ve zihinsel engelli bireylerin spora erişim durumuyla ilgili araştırmaların yetersizliğinin ötesinde Down Sendromlu bireylerin spor yapmasına ilişkin verilerin azlığını da eklemek gerekir ilgili ve azlığını da eklememiz gerekir.

“2021 Senesinde Kapsayıcı Spor Projelerinin Gerçekleştirilmesi için İspanyol Spor Federasyonlarına Yardım” (Ocete ve Cherta, 2021) isimli engelli bireylerin spora entegrasyonu süreçleriyle ilgili araştırma çerçevesinde Federasyon’da engelli bireylerin **spora dahil edilmesiyle ilgili faktörler** vurgulanmıştır.

Bunlar arasında aşağıdakiler öne çıkmaktadır:

ENGELLER

Aileler ve engelli olmayan atletler dahil, tüm spor profillerinde eğitim eksikliği	<i>“Nitelikli ve gönüllü uzmanların konumu ve ücretleri”</i>
Programların ve spor yapma fırsatlarının eksikliği	<i>“Yaş grubu çeşitliliği olmaması”</i>
Mevcut ve erişilebilir tesisler	<i>“Erişilebilir ve kapsayıcı yerlerin olmayışı”</i>
Mevcut ve erişilebilir tesisler	<i>“Erişilebilir ve kapsayıcı yerlerin olmayışı”</i>
Engelliliğe dair sosyal farkındalık	<i>“Özel ihtiyaçları olan gruplara karşı empati eksikliği ve ön yargılarda ısrarcı davranılması.”</i>
Ulaşım araçları	<i>“Kişisel destek ve yardım olmaması.”</i>
Destek personeli ihtiyacı	<i>“İnsani ve teknik destek kaynaklarının olmaması.”</i>
Yasal düzenlemelere ve buna bağlı adaptasyonlara ilişkin hususlar	<i>“Spor uygulamalarının bazı engellere göre uyarlanmasında yaşanan zorluklar.”</i>
Görmezden gelme	<i>“Toplumun zihinsel engelli bireylerden oluşan grupları daha az önemli görmesi ve yok sayması.”</i>
Veri eksikliği	<i>“Down sendromlu kişilerin alışkanlıkları ve sporlara katılımıyla ilgili bilgisizlik veya kapsamlı bilginin olmaması.”</i>
Kişisel etkenler	<i>“Kişilik, zevkler, ilgi alanları, spor tercihleri.”</i>

KOLAYLAŞTIRICILAR

İlişkili tüm kişi/kurumlarım kapsayıcılık sürecinde eğitimi (idareciler, uzmanlar, aileler ve atletler)	<i>"Kapsayıcı sporla ilgili üniversite ya da temel kurs eğitimleri"</i>
Antrenman fırsatları	<i>"Daha fazla kapsayıcı spor"</i>
Görünürlük	<i>"Deneyimlerin paylaşılması"</i>
Araştırma ve paylaşım/dağıtım	<i>"Kapsayıcı sporla ilgili bilimsel sonuçların ve iyi uygulamaların Okullarda, Federasyonlarda, Kulüplerde ve Belediyelerde yaygınlaştırılması"</i>
Eğitimleri/kursları desteklemek için insan kaynağı	<i>"Dersler sırasında gözlemci desteği"</i>
Toplumsal kaynakların ve tesislerin kullanımı	<i>"Mevcut alanların herkesin hizmetine sunulması"</i>
Kısaltılmış seans süreleri	<i>"Küçük gruplar için düzenlenmiş seanslar"</i>
Kişilerin ihtiyaçlarına göre düzenlemeler yapılması	<i>"Gerekli düzenlemelerin yapılması ve her engelli bireye uyarlanması."</i>
Kapsayıcı spor uygulamaları için alan oluşturulması	<i>"Özel gereksinimli olan ve olmayan bireylerden oluşan grupların kurulması"</i>
Öneri ve destek	<i>"Spor uygulamalarının uyarlanmasına yönelik öneriler. Federasyonların yönlendirmesi. Konu hakkında programların ekonomik ve kaynak tahsisleri ile geliştirilmesi."</i>

Down sendromlu bireyler için sporun teşvik edilmesinde rol alan temsilciler

Bu engeller ve kolaylaştırıcılar göz önünde bulundurularak, Down sendromlu bireyler için sporun teşvik edilmesinde **yer alan aktörler** çabalarını **şu konulara odaklamalıdır**:

1. **Seçim yapmak ve karar vermek:** Hayatlarının hangi gelişimsel aşamasında olurlarsa olsunlar, kişilere zevklerine, ilgi alanlarına ve ihtiyaçlarına uyum sağlayan spor türünü seçebilmeleri için fırsat vermek.
2. **Katılım olasılıkları:** İster antrenman ister müsabaka olsun, aktif ve etkin bir katılım için spora dahil edilme süreçlerini kolaylaştıran araçlar temin edilmesi.

5. Kapsayıcı spor: Tanım ve temel kavramlar

Tanım

Engelli bireylerin topluma dahil edilmesini destekleyen spor uygulamaları engelli olan ve olmayan kişilerin **birlikte spor yapabilmesini mümkün kılan aktivitelerdir** ve spor alanında her zaman **engelli olan ve olmayan** insanlar **arasında eşit fırsatlar ve şartlar olmasını** amaçlar.

Kaynak: İspanya Spor Yasası, 2022

Temel kavramlar

Daha ayrıntılı bir şekilde, kapsayıcı spor:

- **Uyarlanmış sporun yerini almak için ortaya çıkmamıştır.**
- **Kendi başına bir içerik değildir**, çünkü ya geleneksel sporlarla ya da uyarlanmış sporlarla bağlantılı **bir yaklaşımdır.**
- Öğretmenler ve/veya spor uzmanlarının zaten bildiği veya **düzenli olarak kullandığından farklı bir öğretim metodolojisi gerektirmez.**
- **Spor yapma imkânı bulamayan engelli bireyler için sporu daha erişilebilir hale getirmenin bir yoludur.**

- **Bir dahil etme aracıdır.** Ne amaçla kullanıldığını ve işlevlerini göz önüne alarak bunu nasıl kullanacağınızı öğrenmeniz gerekir. Üç temel ilke söz konusudur: eylem planı, spor modalitesi (spor uygulamalarının çeşitli tür ve yöntemleri), engel türü.
- **Bazen engelli atlet için bir başlangıç aşamasıdır.**
- **Sporda ya da genel anlamda engelli kişilerin durumuna dikkat çeker ve farkındalığı arttırır.** Görünürlük, yaygınlaştırma, eğitim ve araştırma aktiviteleri gereklidir.
- İlgili aktörler ve stratejiler arasında koordinasyon ve anlayıştan oluşan bir **“bağlantıya” ihtiyaç duyar.**
- **İlerici olmalıdır, kademeli olarak gelişir.** Kapsayıcı spor durağan değildir. Tek bir formu yoktur ve zaman içinde “mutasyona uğrar”.

Farklı kapsayıcılık seviyeleri içerir (Burns ve Jhonston, 2019):

- **Açık aktivite:** Engelli olan ve olmayan tüm oyuncular herhangi bir uyarlamaya ihtiyaç duymadan aynı faaliyete katılabilir.
- **Modifiye edilmiş (değiştirilmiş) aktivite:** Tüm oyuncuların birlikte katılabilmesi için değişiklikler (alan, kurallar, ekipman, teknik/taktik) talep eder veya gerektirir.
- **Paralel aktivite:** Oyuncular yetenek seviyelerine göre gruplandırılır. Her grup aynı faaliyet üzerinde aynı hedefe ulaşmak için bağımsız olarak ve grubu oluşturan bireylerin yetenek seviyesine uygun çalışır.
- **Belirli aktivite:** Oturum sırasında, aynı beceri düzeyine sahip diğer kişilerle grup halinde veya bireysel olarak belirli bir beceri üzerinde çalışmak amacıyla kullanılması gereken etkinlik.

6. Avrupa Kapsayıcı Spor Modeli

Genel Hususlar

Avrupa Modeli, kapsayıcı sporu Down sendromlu bireylerin **sağlığı, refahı ve yaşam kalitesi için temel bir araç olarak** görmektedir.

Kapsayıcı spor, beceri ve yeteneklerin sosyal etkileşim ve kişiler arası ilişkilerin gelişimi gibi kapsayıcılık süreçlerini etkileyen hayatın diğer alanlarına aktarılmasını da destekleyen bir araçtır.

Kapsayıcı Spor Modelinde kişilerin bireysel farklılıklarının sosyal ilişkileri zenginleştiren bir unsur olduğu, dolayısıyla da toplulukları ve genel anlamda toplumu zenginleştirdiği ilkesi savunulmaktadır.

Model, sürecin başından itibaren Down sendromlu bireylerin dahil edilmesinin teşvik edilmesine dayanır, yani yapılacak spor türünün ve yönteminin serbestçe seçilmesi, bireyin özerklik ve bağımsızlığının en üst düzeyde ortaya çıkması olarak kabul edilir.

Kapsayıcılık bir amaçtır ve bunu hep birlikte gerçekleştirmek zorundayız. Dolayısıyla model, engelli bireylerin spora dahil edilme süreçlerinin bir parçası olan kurumların, belirli eylem ve projelerin ötesine geçerek, kapsayıcılık ile ilgili her unsuru fikirlerine dahil etmeyi taahhüt etmelerine dayanır.”

Modelin misyonu ve vizyonu

Misyonumuz, Down sendromlu bireyleri sürecin odak noktası haline getirerek kendi kapsayıcı spor modelimizi oluşturmaktır; amacımız **engelli ve engeli olmayan tüm bireylerin eşit fırsatlara sahip olduğu** bir spor modeline ulaşmaktır. Bunlara ek olarak, misyonumuz engelli kişilerin sadece sporcu olarak değil, gönüllü, hakem, destek personeli gibi spordaki diğer aktörler ve halktan biri olarak da spor aktivitelerinde yer almasını ve katılmasını kolaylaştırmak ve desteklemektir.

Bir diğer amacımız, kapsayıcı sporu, Down sendromlu bireyler tarafından yaş, spor türü ve yöntemi, cinsiyet ve yaşadıkları coğrafi bölge gibi, her türlü koşulda seçilebilecek bir spor uygulaması olasılığı haline getirmek.

Bunu başarmanın kurumların yanı sıra ilgili tüm aktörlerin kararlılığına bağlı olduğuna inanıyoruz.

Vizyonumuz, kapsayıcı spor modelimizin, toplumsal dönüşüm arayışındaki tüm unsurları ve yapıları değişimin bir aktörü olarak dikkate alarak mevcut tüm ulusal **spor modellerinde standart** hale gelmesidir. Bu toplumsal kapsayıcılık süreci kurumları, aileleri, engelli ve engelli olmayan bireyleri ve tüm profesyonelleri içermektedir.

Eylem planları

Kapsayıcı Spor Avrupa Müdahale Modeli üç genel eylem planından oluşur. Bunların her birinde, belirli bir amaç ve bu amaçları elde etmek için bir dizi stratejik eylem belirlenmiştir.

EYLEM 1: EĞİTİM

EYLEM 2: ETKİ, YARATIM VE AĞLAR

EYLEM 3: DOWN SENDROMLU KADINLAR VE SPOR

Eylem 1: Eğitim

Kapsayıcı spor modellerinin uygulanması ve bunların dönüştürücü potansiyeli konusunda eğitim verilmesi gerekmektedir. Bu eğitim, Down sendromlu bireyler için sporun teşvik edilmesinde yer alan kulüpler, antrenörler, spor uzmanları, dernek uzmanları, öğretmenler, hakemler, özel spor gönüllüleri gibi tüm aktörlere ve kurumlara yönelik olmalıdır.

Bu eylem çizgisi kapsamında Model'in amacı, spor temsilcilerine kapsayıcı spor süreçlerinin uygulanması için gerekli bilgi ve araçları sağlamaktır.

Amacı gerçekleştirebilmek için stratejik eylemler:

- Spora dahil olan farklı aktörlerin (kulüpler, federasyonlar, aileler, Down sendromlu bireyler vb.) özel ve uzmanlaşmış eğitiminin yanı sıra diğer kuruluşların eğitimlerinde de iş birliği yapmak.
- Down sendromlu kişilerin kapsayıcı ortamlarda spor yapabilmeleri için karşılaştıkları engelleri görünür kılan kampanyalar ve farkındalık eylemleri başlatmak.
- Kapsayıcı spor ve uygulanması ile ilgili öğrenci ve öğretmenlerin farkındalığını artırmak için Eğitim Programları devreye almak.
- Spor araştırmaları ve inovasyon yoluyla bilginin ilerlemesini teşvik etmek.

Eylem 2: Etki, yaratım ve ağlar

Eğitim yoluyla üretilen bilgi, dahil olan farklı yapı ve kurumların kapsayıcı sporu teşvik eden yeni eylemlerini desteklemeye ve teşvik etmeye hizmet etmelidir. Bu nedenle, kapsayıcı sporu bir gerçeklik haline getirmek için, zamanla sağlam, kalıcı ve istikrarlı yapılar oluşturan ve kapsayıcı spor pratiği için modeller, iyi uygulamalar ve alanlar yaratmayı amaçlayan kurumsal ağlar kurmak gereklidir.

Modelin **amacı**, kapsayıcı spor uygulamaları projelerinin ve eylemlerinin geliştirilmesiyle ilgili tavsiyelerde bulunmak, iş birliği yapmak ve çevre dönüşümünü desteklemektir. Bunun yanı sıra, Down sendromlu bireyler için sporun desteklenmesinde rol alan farklı aktörlerle ulusal ve uluslararası düzeyde koordinasyon ve ağ oluşturmayı desteklemektir.

Amacı gerçekleştirebilmek için stratejik eylemler:

- Kapsayıcılık, toplumsal katılım ve sağlıklı bir yaşam tarzına ulaşmanın bir yolu olarak, Down sendromlu bireylerin çocukluktan itibaren kapsayıcı spor uygulamalarına dahil olmalarını teşvik etmek.
- Kapsayıcı sporların ve kazanımlarının değerini duyurmak, başka alanlarda da kullanılabilecek faydalı uygulamalara dair örnekleri tanıtmak.
- Zihinsel engelli bireylerin dahil olduğu eylemleri toplumun geri kalanına görünür kılmak ve yaymak.
- Avrupa Birliği genelinde Kapsayıcı Spor Modeli'nin kullanılmasını teşvik etmek.
- Yeni modellerin gelişmesine ve transfer edilebilen ve ölçülebilir iyi uygulamaların yeni alanlara aktarılmasına olanak tanıyan projeler ve programlar aracılığıyla bilgi aktarımının bir aracı olarak ağlar kurmak.

- Sportif katılımı engelli bireylere gösterilen ilginin kalitesini iyileştirme araştırmalarında geçerli ve etkin sonuçlar elde edebilmek için uygulanan programları ve eylemleri analiz etmek ve değerlendirmek.
- Sportif katılımı Down sendromlu bireylere gösterilen ilginin kalitesinin iyileştirilmesine yönelik araştırma yapmak.
- Bölgesel, ulusal ve uluslararası seviyede sporun desteklenmesinden sorumlu olan kurumlarla anlaşmalar ve iş birlikleri yapmanın yolunu aramak.

Eylem 3: Down Sendromlu kadınlar ve spor

Hem kadın hem engelli olmaları sebebiyle Down sendromlu kadınlar çifte ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bunun sonucu olarak genellikle fiziksel ve rekreasyonel faaliyetlerle ilgili olmayan diğer faaliyetlere yönlendirilmektedirler.

Modelin amacı, Down sendromlu kadınlar için spor alanında eşit yer açmak ve bunu başarmak için kurumların, kulüplerin ve ailelerin taahhütlerini almaktır.

- Down sendromlu ve diğer zihinsel engelli kadınlar için sporu görünür kılmak (iletişim kampanyaları).
- Spor ve eğitim profesyonellerinin bu süreçteki rolleri konusunda duyarlı hale getirilmesi (eğitim ve kaynak yaratma).
- Kızlarının spor yapmasına karar vermelerinin ve desteklemelerinin ne kadar önemli olduğu konusunda aileleri bilinçlendirmek.

İSPANYA

- Ley 10/1990, de 15 de octubre, del Deporte. <https://www.boe.es/buscar/pdf/1990/BOE-A-1990-25037-consolidado.pdf>
- Ley 39/2022, de 30 de diciembre, del Deporte. <https://www.boe.es/boe/dias/2022/12/31/pdfs/BOE-A-2022-24430.pdf>
- Naciones Unidas. (2006). Convención sobre los derechos de las personas con discapacidad. Viena: 30 de noviembre 2020.
- Ocete, C (2020; adaptado de Burns y Johnston, 2019). Espectros de inclusión.
- Ocete, C. (2021). Deporte inclusivo. Aplicaciones prácticas: Junta de Andalucía. Instituto andaluz del deporte.
- Ocete, C. & Cherta, X. (2021). Ayudas a las Federaciones Deportivas Españolas para la Realización de Proyectos de Deporte Inclusivo en el año 2021. Estudio sobre los procesos de integración para personas con discapacidad en la federación. Federación Española de Deportes de Hielo.
- Organización Mundial de la Salud (Ed.). (2001). Clasificación Internacional del Funcionamiento, de la Discapacidad y de la Salud. Madrid: IMSERSO.
- Pérez-Tejero, J. (2013). El deporte adaptado a personas con discapacidad. In D. adaptado (Ed.), Serie “Infórmate sobre...”, nº 5 (pp. 9-30). Madrid: Centro Estatal de Autonomía Personal y Ayudas Técnicas (CEAPAT) – IMSERSO.
- Pérez-Tejero, J., & Ocete, C. (2018). Personas con discapacidad y práctica deportiva en España. In L. Leardy, Mendoza, N., Reina, R., Sanz, D., Pérez-Tejero, J. (Coords) (Ed.), Libro blanco del deporte de personas con discapacidad en España (pp. 55-77). Madrid: Comité Paralímpico Español, Fundación Once y Comité Estatal de Representantes de Personas con Discapacidad.

Kaynaklar

ITALYA

- Constitution of the Italian Republic. https://www.quirinale.it/allegati_statici/costituzione/costituzione_inglese.pdf
- Constitutional Law of 26 September 2023, No. 1, in Official Gazette No. 235 of 7 October 2023, provided, by Art. 1, para 1, for the insertion of this paragraph. <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:costituzione:1947-12-27~art33>
- Legislative Decree No. 242, 23 July 1999. <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:1999;242>
- Law 104/92, (5 February 1992), framework law for assistance, social integration and the rights of handicapped persons.
- Law 162/98, (21 May 1998), Amendments to Law No 104 of 5 February 1992.
- Decree Law 43, (17/02/2017), Reorganisation of public administrations, concerning the Italian Paralympic Committee.
- Law 189/03, (15 July 2003), Rules for promoting the practice of sport by

PORTEKİZ

- Constitution of the Portuguese Republic. <https://www.parlamento.pt/sites/EN/Parliament/Documents/Constitution7th.pdf>
- Law 5/2007, of 16 January, the Basic Law of Physical Activity and Sports. <https://diariodarepublica.pt/dr/detalhe/lei/5-2007-522787>

Kaynaklar

TÜRKİYE

- www.mevzuat.gov.tr